

23. אין בגידין בנותן טעם

1. חולין צט: "כיצד משערינן" עד "גיד הנשה שנתבשל"

כיצד משערינן. אמר רב הונא: כבשר בראשי לפתות. מתני' דלא כהאי תנא, דתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אין בגידין בנותן טעם. ההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא, הוה יתיב רבי יהודה בר זבינא אבבא, כי נפק אמר ליה: מאי אמר לך? אמר ליה: שריא ניהליה, אמר ליה: הדר עייליה לקמיה! אמר: מאן האי דקא מצער לי? זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא אין בגידין בנותן טעם. כי אתו לקמיה דרבי אמי, משדר להו לקמיה דרבי יצחק בן חלוב, דמורי בה להיתירא משום דרבי יהושע בן לוי, וליה לא סבירא ליה. והלכתא: אין בגידין בנותן טעם.

2. פסחים כא: "אמר חזקיה מנין" עד כב. "והרי דם"

אמר חזקיה: מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה - שנאמר לא יאכל חמץ - לא יהא בו היתר אכילה. טעמא דכתב רחמנא לא יאכל חמץ הא לא כתב לא יאכל - הוה אמינא איסור אכילה - משמע, איסור הנאה - לא משמע. ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכלו - אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה (משמע) +מסורת הש"ס: [במשמע] עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה. דתניא: לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו'. אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה, לגר במכירה מנין? תלמוד לומר: לגר אשר בשעריך תתננה או מכור. לנכרי בנתינה מנין? תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצאת אומר: אחד גר ואחד נכרי, בין במכירה בין בנתינה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: דברים ככתבן, לגר בנתינה ולנכרי במכירה. מאי טעמא דרבי יהודה? אי סלקא דעתך כדאמר רבי מאיר - ליכתוב רחמנא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור או למה לי? שמע מינה לדברים ככתבן. - ורבי מאיר: או - להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. - ורבי יהודה: הא לא צריך קרא, כיון דגר אתה מצווה להחיותו, ונכרי אי אתה מצווה להחיותו - לא צריך קרא, סברא הוא. בשלמא לרבי מאיר, דאמר אחד גר ואחד נכרי, בין במכירה בין בנתינה. מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה - הא כל איסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה. אלא לרבי יהודה, דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא - הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין בהנאה? - נפקא ליה מלכלב תשלכון אתו, ותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה. - ורבי מאיר: אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה. - ואידך: חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא היא.

מתיב רבי יצחק נפחא: והרי גיד הנשה, דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, ותנן: שולח אדם ירך לנכרי, וגיד הנשה בתוכו, מפני שמקומו ניכר! - קסבר רבי אבהו: כשהותרה נבילה - היא וחלבה וגידה הותרה. - הניחא למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם! אלא למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם, - מאי איכא למימר? - מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם - רבי שמעון, דתניא: האוכל מגיד הנשה של בהמה טמאה, רבי יהודה מחייב שטים, ורבי שמעון פוטר. רבי שמעון הכי נמי דאסר בהנאה. דתניא: גיד הנשה מותר בהנאה, דברי רבי יהודה, ורבי שמעון אוסר

3. תוס' חולין צט: ד"ה והלכתא

והלכתא אין בגידין בנותן טעם - למאי דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה דהכי מפרש פרק כל שעה (פסחים דף כב.) דפריך לרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו כו' משמע נמי איסור הנאה ופריך והרי גיד כו' ומשני כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ומסיק דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם ה"נ דאסור ואין לתמוה על מה שמוכרין ניקור בשר לעובדי כוכבים אף על פי שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו ירך שלימה אסור לשלוח לעובד כוכבים לפי שמתכבד בו טפי כשהוא שלם ומתניתין (לעיל דף צג:) דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' מוקי לה התם דלא כר"ש דאמר אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה אסור בהנאה

4. פסחים כג. "לימא כתנאי" עד כג: "יתב הוא מרבנן"

לימא כתנאי: יעשה לכל מלאכה, מה תלמוד לומר לכל מלאכה? שיכול למלאכת גבוה יהא מותר, למלאכת הדיוט יהא אסור - תלמוד לומר לכל מלאכה, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור, למלאכת גבוה יהא טמא - תלמוד לומר לכל מלאכה. ורבי יוסי הגלילי: לטומאה ולטהרה לא איצטריך קרא, כי איצטריך קרא - לאיסור ולהיתר. ורבי עקיבא: איסור והיתר לא צריך קרא, כי איצטריך קרא - לטומאה ולטהרה. מאי לאו בהא קמיפלגי, דרבי יוסי הגלילי סבר: לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, וכי אתא קרא - למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא. ורבי עקיבא סבר: איסור אכילה - משמע, איסור הנאה לא משמע. וכי אתא קרא - לטומאה וטהרה! - לא, דכולי עלמא לא תאכלו - משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה. והכא בהא קמיפלגי; רבי יוסי הגלילי סבר: כשהותרה נבילה - היא הותרה, חלבה וגידה - לא הותרו. וכי איצטריך קרא - להיתר הנאה הוא דאתא. ורבי עקיבא סבר: כשהותרה נבילה - חלבה וגידה נמי הותרו, וכי איצטריך קרא - לטומאה וטהרה. ורבי יוסי הגלילי, אשכחן חלב דשרייה רחמנא בהנאה, אלא גיד נימא דאסור! - איבעית אימא: הכי נמי דאסור, איבעית אימא: מייתי לה בקל וחומר: ומה חלב שענוש כרת - מותר בהנאה, גיד שאינו ענוש כרת - לא כל שכן? - ורבי שמעון דאסר; איכא למיפרך: מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה, תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה. - ואידך: בבהמה קאמרינן, בבהמה מיתה לא אישתרי.

מכדי אותבינהו כל הני קראי ושנינהו, חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי? בחמץ בפסח ואליבא דרבנן, בשור הנסקל ואליבא דדברי הכל. חזקיה נפיק ליה מלא יאכל, ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה. מכדי, בין למר ובין למר אסורין בהנאה - מאי בינייהו? - איכא בינייהו: חולין שנשחטו בעזרה. חזקיה סבר לא יאכל - למעוטי הני, אתו - למעוטי חולין שנשחטו בעזרה. רבי אבהו סבר: אתו - למעוטי הני, חולין שנשחטו בעזרה - לאו דאורייתא נינהו

5. רא"ש חולין ז: יז מתחילת דבריו עד "שלימה אין חתוכה"

מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים וגיד הנשה בתוכו מפני שמקומו ניכר. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ח מהלכות מ"א) דגיד הנשה מותר בהנאה. [הכ"מ בפ"ח מהל' מ"א דין י"ד העתיק דברי הרא"ש הללו קצת ביתר ביאור ע"ש] וחכמי לונג"ל ז"ל השיבו על דבריו ואומרים דאסור בהנאה. ופלוגתא דתנאי היא דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי רבי יהודה. ור' שמעון אוסר. ורבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה. ובפרק שני דפסחים (דף כב א) פריך לרבי אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע והרי גיד הנשה דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכו ומשני קסבר רבי אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה. הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם. אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר. מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם ר' שמעון היא. דתניא האוכל מגיד הנשה של טמאה רבי יהודה מחייב שתיים. ור"ש פוטר. ור"ש הכי נמי דאסר דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי ר' יהודה. ור"ש אוסר. ואין הלכה כר' אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע. וצריך לומר דגיד הנשה אסור בהנאה. דאנן קי"ל (לקמן סימן לב) אין בגידין בנותן טעם. וליכא לשנויי כשהותרה נבילה היא וגידה הותרה. ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל שאסור בהנאה וכתבו שיש לו ראייה מפסחים ולא כתב הראיה. ונראה שסובר הלכה כר' אבהו ולכאורה נראה דהלכה כחזקיה דאמר (שם דף כא ב) לא יאכל דוקא איסור אכילה משמע דחזקיה רבו של רבי יוחנן הוה והלכה בכל מקום כחזקיה כנגד רבי יוחנן וכל שכן נגד רבי אבהו תלמיד של רבי יוחנן. גם רב אלפס ז"ל לא הביא בפסחים אלא דברי חזקיה. ואי משום דקאמר התם (דף כג א) לימא כתנאי יעשה למלאכה מה ת"ל לכל מלאכה ר' יוסי הגלילי אומר וכו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דרבי יוסי הגלילי סבר לא תאכלו בין איסור אכילה בין אסור הנאה וכו' ור"ע איסור הנאה לא משמע וכו'. לא דכולי עלמא לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה והכא בהא קמיפלגי כו'. אלמא מסיק דתרוייהו סברי כרבי אבהו הא לאו ראייה היא דתיהוי הילכתא כרבי אבהו. משום דלא מצי למימר דכולי עלמא לית להו דרבי אבהו דעל כרחק רבי יוסי הגלילי צריך למיסבר כרבי אבהו מדאיצטריך קרא להתיר חלב בהנאה ועוד נראה להביא ראייה דהלכה כחזקיה דמסיק בפסחים (שם ב) מכדי אותבינהו לכל הני קראי ושנינן. חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי. ומסיק דפליגי בחולין שנשחטו בעזרה. חזקיה סבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא היא. ור' אבהו סבר לאו דאורייתא. ואנן קי"ל דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא דתנן בפרק שני דקדושין (דף נו ב) המקדש בחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת. ואמרינן עלה בגמ' (דף נו ב) א"ר יוחנן משום ר"מ

אמרה תורה שחוט לי שלי בשלי ושליך בשליך. מה שלי בשליך אסור אף שליך בשלי אסור. ועוד דריש לה התם מקרא אחרינא. עוד קאמר התם (דף נח א) אשכחינהו מר יהודה לרב יוסף ולרב שמואל בריה דרבה בר בר חנה דהו קיימי אפיתחא דבי רבא אמר להו תניא המקדש בפטר חמור בבשר בחלב בחולין שנשחטו בעזרה ר"ש אומר מקודשת אלמא לר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ורמינהי ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה. ומוקי לה בנמצא טריפה אלמא לכולהו תנאי חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא. וכן בכיסוי הדם (דף פה א) חשיב חולין בפנים שחיטה שאינה ראויה. וגם רבי יהושע בן לוי סבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא בפרק שני דפסחים (דף כג ב) וכן רבי יוחנן בנזיר (דף כט א) גבי האיש מדיר בנו בנזיר וכן ראיתי באשכנז שמוכרין גיד הנשה לעובד כוכבים. ובשאר ארצות ראיתי שנוהרו אף להאכילו לחתול על כן דקדקתי בו ונראה שמותר בהנאה.

6. תורת הבית להרשב"א ג:ג (פב). "ואי קשיא לך הא דפרישו" עד "ולענין אם אומרינן"

ואי קשיא לך הא דפרישו בגמרא היתירא דגיד הנשה משום דקסבר יש בגידין בנותן טעם וכשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה ואנן הא קיימא לן דאין בגידין בנותן טעם לפי מה שכתב הרב ז"ל דאין הלכה כר' אלעזר במקום חזקיה לא קשיא כלל דההיא שקלא וטריא לר"א היא הא לחזקיה לא צריכין לה כלל דלדידיה לית לן למיסריה בהנאה דהא לא יאכלו בני ישראל כתיב. אבל הרב ז"ל תירץ דאיפשר דאפילו לר' אלעזר מטעם אחרינא שרי דמיתאי ליה מקל וחומר מחלב כדקא מייתי ליה לר' יוסי הגלילי בשילהי שמעתא דהתם דאמרינן מה חלב שענוש כרת ומותר בהנאה גיד לא כל שכן. ור' שמעון דאסור פליגי נמי בהא דאית ליה אין בגידין בנותן טעם ולית ליה ק"ו משום דאיכא למיפריך כדאיתמר התם מה לחלב שכן הותר מכללן אצל חיה ולדידן לא מיפריך כדאמרינן התם ואידך אנן בהמה קאמרינן ובבהמה מיהת לא אישתרי. וכיון דסתם מתניתין שרי ליה בהנאה ליכא למידחית כלל דהא לא איפסיקא לן טעמא דשריותא משום דיש בגידין בנותן טעם היא דהא אפילו מאן דאית ליה אין בגידין בנותן טעם שרי מדין קל וחומר. והא דאיתמר בריש שמעתא הניחא למאן דאית ליה יש בגידין בנותן טעם אלא למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם מאן שמעת ליה אין בגידין בנותן טעם ר' שמעון היא לרווחא דמלתא איתמר משום דאשכחן פלוגתא דר' שמעון ור' יהודה בגיד הנשה דאסור בהנאה ואשכחן דאיפליגו אינהו גופייהו בנותן טעם דגידין תלי תניא בדתניא ומיהו אנן דבשילהי שמעתא איתמר טעמא דקל וחומר לא דחינן סתם מתניתין בלא ראייה אלא הדרינן לכללא דנקטינן בכל מקום דסתם מתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתניתין ותדע דהא במסקנא אמרינן חזקיה ור' אבהו במאי פליגי ולא אמרינן בגיד הנשה. אלו דברי הרב ז"ל ונראין. והרמב"ם ז"ל מן המתירים.

7. רמב"ם מאכ"א ח:טו

כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא תאכלו לא יאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וכחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה, או עד שיתפרש בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה, כגון שקצים ורמשים ודם ואבר מן החי וגיד הנשה שכל אלו מותרין בהנאה מפי הקבלה אף על פי שהן אסורין באכילה

8. רמב"ם מאכ"א ח:הו

הלכה ה

האוכל גיד הנשה מבהמה וחיה הטמאים פטור לפי שאינו נוהג בטמאה אלא בבהמה שכולה מותרת, ואינו כאוכל משאר גופה שאין הגידים מכלל הבשר כמו שביארנו, ואם אכל מחלב שעל הגיד הרי זה כאוכל מבשרה

הלכה ו

האוכל גיד הנשה של נבילה או של טרפה או של עולה חייב שתים, מתוך שנכלל באיסור שאר גופה שהיה מותר נכלל גם הגיד ונוסף עליו איסור אחר

9. רבינו חננאל פסחים כב. "ומותבינן לר' אבהו" עד "הרי דם"

ומותבינן לר' אבהו הרי גיד הנשה דכתיב ביה לא יאכל והוא מותר בהנאה דתנן שולח אדם ירך שגיד הנשה בתוכה וכו' ושנינן קסבר ר' אבהו כשהותרה הנבלה היא וחלבה וגידה הותרה כי הנבלה כמות שהיא בחלבה וגידה הותרה להמכר לנכרי ואקשי' איני שהגידים הותרו בנבלה והא תתננה ואכלה כתיב לא הותר אלא מידי דבר אכילה וגידים לאו בני אכילה נינהו דלית בהו בנותן טעם (איני) והתנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה וכו' ואמרינן מאן אית ליה האי סברא דאין בגידין בנותן טעם ר"ש ר"ש הכי נמי דאוסר בהנאה דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי ר' יהודה ור' שמעון אוסר

10. שו"ע יו"ד ק:ב "ואם נמות הגיד" עד סוף דבריו

ואם נמות הגיד ואינו ניכר, צריך גם כן ס' כנגדו

11. ש"ך יו"ד צח:ד

ואם אין שם עובד כוכבים לטועמו כו' - משמע דעת המחבר דכשיש שם עובד כוכבים לטועמו לא שרינן אלא ע"י עובד כוכבים ואי אמר דאית ביה טעם איסור אסור אפי' טפי מס' ואי אמר דלית ביה טעם מותר אפי' בפחות מששים ולא אמרינן לשער בס' אלא היכא דלא אפשר למיקם עלה דמילתא כגון שאין שם עובד כוכבים או מין במינו וכמו שפירש בב"י דעת הרמב"ם כן וע"ש

12. רמב"ם מאכ"א טו:ד

נפל חלב כליות לחלב האליה ונמוח הכל, אם היה חלב האליה כשנים בחלב הכליות הרי הכל מותר מן התורה, אפילו חתיכת נבלה שנתערבה בשתי חתיכות של שחוטה הכל מותר מן התורה, אבל מדברי סופרים הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעוצם מיעוטו ולא יהיה דבר חשוב שעינו עומדת כמו שיתבאר